

Hva vil det si å være åndelig?

Av Christian Paaske

Stadig flere oppfatter seg selv å være åndelige. De spiser gjerne vegetarmat og drikker urtete, kler seg fargerikt, dekorerer boligen med buddhafigurer, krystaller, engler og drømmefangere. I bokhyllen står bøker om kanalisering, healing, sjamanisme, yoga, meditasjon, astrologi og ulike selvhjelpsmetoder. De er seg bevisst sitt stjernetegn, går ofte på kurs, oppsøker alternative behandlere og er på de fleste alternativmesser. De snakker rolig, ydmykt og behagelig med en alltid skinnende aura av positivitet, unntatt hvis temaet handler om alt som er galt i verden. I bunnen ligger ofte et åndelig syn på seg selv og verden, – men hva betyr det?

Åndelig vs. spirituell

Mange kaller seg også spirituelle. Det høres kanskje finere ut, men er det samme som å være åndelig. Spirituell er engelsk, åndelig norsk. På engelsk er det for eksempel ingen distinksjon eller varianter av ordet 'spiritual', så det skulle være rart om det er det på norsk. Engelsk har oftere mer nyanser i språket enn norsk og det virker ikke som dette skulle være et unntak. Her ses det ingen forskjeller mellom å være åndelig eller spirituell, så konsekvent brukes her åndelig, for å holde en knapp på norsk så lenge det varer. (Note 1)

Vanskelig å definere

Utenforstående kaller oss gjerne nyreligiøse, nyåndelige eller alternative og vil gjerne ha denne voksende delen av befolkningen inn i en boks det går an å sette en merkelapp på. New Age ble lenge brukt, og mange oppfattet dette som en moderne religion eller en sekt med opprinnelse et eller annet sted i California. (Note 2)

De fleste innenfor dette feltet er likevel ukomfortable med å la seg definere, både fordi deres livssyn og trosgrunnlag er såpass vagt og variasjonene så store. De fleste er religiøse eklektikere hvor det samles litt fra kristendom, hinduisme, buddhisme, sjamanisme, indianere, paganisme, yoga, astrologi, esoteriske skoler og ulike åndelige lærere. Andre kan være mer konsekvent knyttet til en bestemt tradisjon, lære eller åndelig retning. Andre koker det ned til Kardemommeloven og åndelighet er for dem er å være snill, velmenende og positiv.

Noen tror på reinkarnasjon, andre gjør det ikke. Noen tror på UFO, andre ikke. Noen går først til en alternativ behandler hvis de blir syke, andre går til legen.

Noen er veganere andre spiser kjøtt. Noen mediterer, andre gjør tai-chi, andre foretrekker massasje eller et glass rødvin foran TV'en. Noen tror på en personlig Gud og andre på en upersonlig kosmisk intelligens. Men en ting er felles – vi er alle åndelige.

Idealisme vs. materialisme

Åndelighet står i kontrast til materialisme. Ikke i betydningen av dyre biler, gullklokker og fråtsing i materielle goder, men som en vitenskapsteoretisk eller filosofisk posisjon av å tro at materie, altså fysisk fast stoff er eksistensens grunnlag, det alt har sin opprinnelse fra. Det begynte i følge vitenskapen med «The Big Bang», og deretter oppstod atomer, molekyler, enkle organismer, planter, dyr og til slutt mennesket som kronverket av evolusjonen. Etter milliarder av år med tilfeldige mutasjoner av prøving og feiling er vi i dag det mest overlevelsesdyktige i et rimelig perfekt univers hvor planetene går i baner med matematisk presisjon og naturen utfolder seg i all sin ufattelige harmoni og skjønnhet. Ut av dette mekaniske kosmiske maskineriet av døde objekter oppstår likevel av uforklarlige grunner levende subjekter, med bevissthet og evne til å foreta egne valg. Selv de aller mest hardkokte materialister sliter med hva de kaller for «The Hard Body Mind Problem». Det parkeres inntil videre under vitenskapens ultimate dogme: Vitenskapen kan forklare alt. Det uforklarlige tar bare litt lenger tid. Eller som en vitenskapsmann så treffende sa det. Vitenskapen kan forklare alt, hvis det bare få ett mirakel.

Etter kvantefysikk innser selv materialister at fast stoff som eksistensgrunnlag blir en sannhet med modifikasjoner, fordi går vi til strekkelig langt inn i atomet finnes

det ikke lenger noe fast stoff. Når forholdet mellom atomkjernen og elektronene er som en fotball i forhold til knappenålshoder på månen er det tydelig at det meste av fast stoff er tomrom. Vitenskapen er likevel ikke lett å rokke. Paradigmer dør ikke lett, selv om motbevisene står i kø, klamrer mange seg fortsatt til en slik mekanisk modell av virkeligheten.

De fleste religionene har løst dette problemet allerede i utgangspunktet ved å henvise til en guddommelig åndskraft som opprinnelig årsak. Lenge var mytologier og religion det som dominerte menneskets virkelighetsoppfatning med blind tro og strengt forbud mot å tenke selv. Den greske antikken brøt dette fangenskapet og dannet grunnlaget for vestlig sivilisasjon ved å besvare livets eksistensielle spørsmål gjennom filosofi og vitenskap. I kjølvannet oppstod teknologi, industriell revolusjon og en fenomenal vekst i kultur og kunnskap. Gjennom filosofihistorien er det flere idealister enn materialister. Det vil si en posisjon hvor det anerkjennes at livets opprinnelse og grunnlag er idéer, intelligens og bevissthet i ulike varianter. Med materialistiske lesebriller er dette nesten umulig å forstå. Verden som fysisk, materiell og virkelig virker så totalt overbevisende at det krever ganske stor forestillingsevne å tenke seg til at dette egentlig er energi, vibrasjoner og til slutt noe så abstrakt, vagt og nærmest ikke-eksisterende som tanker, idéer og bevissthet.

For de fleste åndelige er deres idealisme en tro basert på en avvisning av materialisme, uten at det nødvendigvis kan forklares rasjonelt. For mange er det heller ikke det viktigste, men snarere å holde døren åpen for at tilværelsen dypest sett er et uforklarlig mysterium, og det finnes mer mellom himmel og jord enn de fleste andre steder.

Statisk og dynamisk åndelighet

Den franske filosofen Henri Bergson påpekte i sin tid to grunnleggende former for religion og som også gjelder for ulike former for åndelighet. Den statiske og den dynamiske.

Motivasjonen for statisk tro er trygghet. Mange som søker til kristendommen og andre religioner gjør det fordi innenfor kirkedørene, i moskeen og i menigheten er det varmt og godt. Her er det rom for alle, her gis det anerkjennelse og oppmerksomhet. Det er alltid en hjelpende hånd ikke langt unna, eller en skulder å gråte på. Alle er medlemmer av samme stamme, snakker felles språk, deler tro og står ofte sterkt sammen mot ytre fiender. Salighet av å tilhøre de utvalgte, rett-troende og de frelste får endorfinene og lykkehormonene til å synge og lykken til å skinne ut av manges øyne. Det er lav smerteterskel for alt som kan forstyrre idyllen og den religiøse komfortsonen. Kritiske spørsmål til trosgrunnlaget eller dogmene er ikke bare en trussel, det er farlig. Kravet om å tenke likt, tro og mene det samme håndheves strengt. Gruppen holdes sammen av frykt, fordi trygghet søkes for å bli fri fra frykt. Utenfor den indre ordnede verden råder kaos.

Motivasjonen for dynamisk religion er å søke sannhet. Det religiøse felleskapet er uinteressant fordi

en sannhetssøker innser at dette er en vei alle må gå alene. Tro, dogmer og oppleste og vedtatte sannheter er ikke den høyeste autoriteten, men egen fornuft og selvstendige tenkning. Det er heller ingen lojalitet til en bestemt religion og ord fra Jesus, Buddha eller Lao-Tzu kan være like meningsfulle. Dynamisk religion søker ofte ut over religionene og blir nettopp det mange vil kalle for åndelige, med en forståelse av at i de fleste religioner finnes universelle sannheter alle prøver å nærme seg og uttrykke på ulike måter.

De fleste som blir åndelige eller alternative har oftest forlatt sin opprinnelige stamme. De har gjerne gitt opp medlemskapet i kirken, er kritiske til vitenskapens materialistiske syn og har begitt seg ut på sin egen åndelige reise. I det alternative finner de en ny stamme. De kommer inn i en ny menighet av likesinnede, med fellesskap, lignende trosgrunnlag og flere av ingrediensene i statisk religion.

Innen det nyreligiøse finnes det også trossamfunn, med små og store menigheter i ulike varianter. Spesielt har importen av den indiske guru-modellen dannet grunnlag for ulike sekter, med full underkastelse av en karismatisk leder og en gruppe av tilhengere organisert etter maurtueprinsippet. Osho-bevegelsen var oppsiktsvekkende av mange grunner. Den indiske filosofiprofessoren Bhagwan Shree Rajneesh senere kalt Osho hadde 250 000 tilhengere i sine velmaktsdager på 1980 tallet. De færreste av dem reagerte på at han hadde 96 Rolls Royce i garasjen og en personlig garderobe som overgikk Ludvig den fjortende. Indiske guruer var lite forberedt på et liv i Vesten med penger, makt, berømmelse og kvinner som falt som fluer, like lite som Vestens åndelig søkende var forberedt på guruscenens mange farer.

Det åndelige landskapet er omfattende og variert fra små lukkede dogmatiske sekter, til et mer løst fellesskap av noenlunde likesinnede uten noen organisatorisk tilknytning, annet enn å lese mange av de samme bøkene, være opptatt av åndelige emner og orientere seg etter sine personlige sannheter på ulike måter. Alle beveger seg fra det statiske til det dynamiske i ulikt tempo. For de fleste er det en prosess av åndelig modenhet og vekst.

Livskvalitetene - gunaene

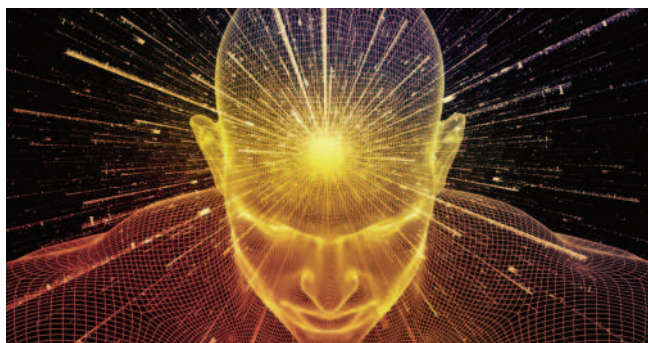
I alle livets forhold finnes tre tilstander; sattva, rajas og tamas.

Sattva; det opplysende, klare, inspirerte, kreative, gledesynte og fredelige.

Rajas; det aktive, rastløse, handlende, aggressive, smertefulle, projiserende og urolige.

Tamas; det passive, sløve, trøtte, ubevisste, fortrengende, unnvikende, stagnerte, tunge og mørke.

Alle går vi gjennom disse tre tilstandene i løpet av et døgn. Når vekkerklokken ringer om morgenen er mange dominert av tamas. Det er treghet, sløvheter og

motstand mot å stå opp, komme seg ut av sengen og starte dagen. En frisk dusj får en som regel i gang, lysten til å gjøre noe oppstår og rajas har overtatt i forhold til tamas. Gjennom dagen dukker det opp lyse idéer, en tar en pause og lar blikket hvile på et vakkert landskap, mediterer, hører musikk og lar seg inspirere og blir lett til sinns, det er sattva.

En billedhogger som vil lage en skulptur starter med en inspirert idé, det er sattva. Så skaffer han seg en stor tung marmorblokk, det er tamas. Deretter begynner alt arbeidet med å hogge ut skulpturen, det er rajas. Alt fra å smøre en brødskeiv til å lage et univers følger samme oppskrift av informasjon, energi og stoff.

Alt er preget av en sammensetning av disse tre livskvalitetene eller gunaene i ulike kombinasjoner. For eksempel mat. Å spise mat preget av de ulike gunaene har en direkte innvirkning på kropp og psyke. Mye kjøtt, en stor dessert og rause doser alkohol fremmer ikke akkurat klar tenkning. Fruktjuice og tropiske frukter kan være bra for meditasjon og andre reiser i eteriske luftlag, men neppe som frokost for en tømmerhogger.

Personer har også medfødt dominans av gunaene med dermed varierende fysisk og mental konstitusjon. En vil da velge aktiviteter, yrke, mat, venner, livsstil og åndelighet tilsvarende.

Tamasisk åndelighet

Det er klart langt mer sattvisk for en narkoman å skifte ut avhengigheten av rus med Jesus, men det er fortsatt avhengighet. Gleden og lykken strømmende ut av ethvert karismatisk vekkelsemøte er ekte nok, men religion og åndelighet basert på blind tro er fortsatt sløvende, fordummende, primitivt, fryktbasert og tamasisk.

Det kan virke uskyldig, men blind tro er en form for ondskap fordi det legitimerer å handle irrasjonelt. Det er umenneskelig fordi menneskelighet er basert på at vi handler rasjonelt i forhold til hverandre. Listen over hva mennesker fortar seg av absurde handlinger fordi det står i en religiøs bok og angivelig er diktet av en høyere usynlig åndelig makt er omfattende. Fra avlathandel til heksebrenning, fra omskjæring til burka, fra henging av homofile til steining av voldtatte kvinner, fra ikke å kjøre bil på lørdager til at kvinner ikke får kjøre bil i det hele tatt. Fra kvinners påbud om å tie i forsamlinger til menns rettigheter til flere koner eller å gifte seg med barn. Om det er religion, kultur eller tradisjon

spiller ingen rolle. Det er fortsatt uttrykk for manglende evne til å tenke selv, eller frykt for å forbryte seg mot fellesskapets normer.

Å oppsøke synske kan være en form for ansvarsfraskrivelse for egne valg. Det er passiviserende særlig hvis en stoler mer på hva synske personer ser i krystallkulen enn hva en tenker selv. Kanalisering og kontakt med avdøde havner ofte i samme kategori, sammen med spiritisme og annen påkallelse av åndskrefter fra lavere astralplan. Det finnes kanaliseringer hvor genuine åndelige lærere formidler åndelig visdom verdt å lytte til, men jevnt over er sceneshow med kontakt med ånde verdenen banalt, trivielt og et bevis på at ingen blir smartere bare fordi de dør.

Å la seg innrullere hos en guru og inngå i folden i en organisasjon eller ashram kan være et trygt sted å være. Men varsellampene bør blinke hvis det koster mye penger, det forventes å arbeide gratis, gurun har høyere status og flere privilegier enn andre og går til sengs med de vakreste kvinnene. Ofte fortrenses slike uoverensstemmelser mellom liv og lære. Trygghet trumfer sannhet og overstråles av guruens blendene karisma, ufeilbarlighet og gudeliggende status. Et slikt åndelig felleskap er ofte som en familie. Å forlate det medfører at mange ender i krisesentre for personer utstøtt fra sekter. I troen på at man er med på noe åndelig er det et selvbedrag. Lengselen etter en farsfigur er alt for ofte den egentlige motivasjonen bak denne form for engasjement.

Religioner eller åndelige bevegelser som oppfordrer til vold er under alle omstendigheter ekstremt tamasisk. Ofte følger det med løfter om et bedre liv i det hinsidige ved å ofre seg for det guddommelige. Dette er selvsagt makthaveres eldste triks i boken av å bruke religion som ideologisk propaganda for å fremme mål alt annet enn åndelige.

Religion har som spesialitet å tro på det meningsløse og absurde. At Gud elsket mennesket så høyt at han ga sin sønn slik at de kunne torturere ham, spikre ham på et kors inntil han døde og dermed oppnå evig syndsforlatelse og frelse hører blant de drøyeste. Bortsett fra at dette er en symbolsk historie om hvordan å dø fra gammel kunnskap for å erverve ny, tolker de fleste dette bokstavelig som et barbarisk blodsoffer. Dette kortslutter ethvert forsøk på å tenke rasjonelt og det er også meningen.

I den alternative verden mangler det heller ikke på absurde trosforestillinger. Her er det fritt fram for det meste og ingen grenser for hvor mye regelrett tull som det er mulig å tro på. Det er videre nærmest tabu å kritisere andres trosforestillinger og idéer ut fra en en naiv oppfatning av sannhet er en privatsak, og alle har rett til sin egen sannhet. Tro uten et snev av rasjonelt grunnlag er tamasisk, uansett i hvilken innpakning det kommer. Det er rasjonelt å tro, men ikke blindt.

Rajasisk åndelighet

Ut over trygghet, tilhørighet og felleskap tilbyr religion og åndelige bevegelser også underholdning i form av opplevelser. I tider preget av hardt arbeid, enkle kår

med få begivenheter i livet var gudstjenesten på den eneste fridagen i uken en sterk opplevelse.

Kirkerommet med katedralsk takhøyde, brusende orgeltoner, glassmalerier og en prest messende på uforståelig latin var en nøye iscenesatt forestilling for å fremkalle underdanighet, hengivelse, respekt for autoriteter og åndelige opplevelser ut over den grå hverdag.

I dag har denne seansen ikke lenger samme påvirkningskraft. Mange forlater kirken fordi det er for kjedelig. Sjamanrommer, delfinsvømming, å gå på glødende kull, meditasjonsretreat, tantrisk sex, kontakt med engler, løfter om opplysning og kosmisk orgasme er utvilsomt mer attraktivt. I prinsippet er det ingen forskjell på tradisjonell kristendom og det meste av nyåndeligheten. Det er kun en annen form for underholdning. Motivasjonen av å oppleve noe utenom det vanlige, for å gi mening, tro og håp i en tilsynelatende meningsløs verden er fortsatt den samme.

Å oppsøke en kirke, et tempel eller et hellig sted handler for mange om å skape en stemning, atmosfære og gi en følelsesmessig opplevelse. I det nyåndelige dukker det opp en helt ny verden av religiøse symboler, engler, buddhafigurer, røkelse, krystaller, delfiner, hinduistiske guder, gurubilder, mantrasang og mye mer. Det kan videre påvirke kostvaner, valg av klær, innredning av hjemmet og bli en livsstil. Det er inspirerende å bli påminnet om det åndelige, men det er likevel overfladisk hvis åndelighet begrenser seg til bare stemning og atmosfære.

Andre tar jakten på opplevelser mye lenger. De oppsøker guruer i India, mediterer regelmessig, gjør yoga, drar til Sør Amerika og drikker ayahuasca, går på kurs, leser bøker og blir åndelige søkere. De begynner oppstigningen opp den bratte fjellveggen mot de store åndelige høyder. Aller øverst troner Buddha, Jesus og diverse åndelige fyrtårn som har realisert den åndelige verdens ultimate mål; opplysning, samadhi, frigjøring eller enhet med Gud for å nevne noen av betegnelsene. Lenger ned langs fjellveggen befinner alle de andre klatrerne seg hierarkisk inndelt avhengig av hvor langt de har nådd på vei opp mot toppen. Motivasjonen som driver dem er jakten på spesielle opplevelser.

I prinsippet er det ingen forskjell på å spise en bløtkake, god sex, en bra film, en reise til Syden eller en åndelig opplevelse. Det er alt sammen opplevelser. De kommer og går og er objekter i sinnet. Å søke etter åndelige opplevelser er derfor en form for åndelig materialisme. For mange er den åndelige verden ikke annet et stort kjøpesenter for ulike typer eksotiske opplevelser.

Sattvisk åndelighet

Etter lenge nok åndelig søken etter opplevelser møter den søkende til slutt veggen. Opplevelser oppstår, men de går alltid over og etterlater kun savn etter å oppleve det en gang til. Tilsvarende med frustrasjon over hver eneste meditasjon hvor det ikke skjedde denne gangen heller. Å oppdage at opplevelser er en blindvei og en er fortsatt like frustrert og begrenset som en var da en begynte, gjør mange desillusjonerte, mister motet og gir

opp den åndelige søken og heller velger et vanlig liv.

De gode nyhetene er imidlertid at jeg er opplyst allerede. Jeg kan ikke gjøre noe for å bli noe jeg allerede er. Problemet er at jeg ikke forstår dette. Problemet er uvitenhet om min natur, ikke opplevelser. Uvitenhet fjernes ikke gjennom handlinger, men gjennom kunnskap. Paulo Coelho beskriver denne erkjennelsen i den populære boken, Alkymisten. Det er fortellingen om gutten som reiser ut i verden på jakt etter sannhet. Etter utallige opplevelser oppdager han at skatten han leter etter er begravet hjemme i sin egen hage hvor han startet.

Dette er ingen ny oppdagelse, eller enda en ny profet i den åndelige verden som har sett lyset og hvor en kan innrullere seg i hans eller hennes pengemaskin. Dette har vært kjent til alle tider og ligger i hjertet av de fleste religioner. Når Jesus omtaler seg selv som verdens lys henviser han til seg selv som bevissthet. Det uttrykker en forståelse av at verden er ikke-dualistisk. Det er ingen adskilthet, alt er ett, eller som han uttrykte det, «Jeg og Faderen er ett.»

I dette perspektivet er jeg ikke den personen jeg tror jeg er, med en kropp, ego, følelser, tanker, personlighet, stjerne-tegn, nasjonalitet, alder, kjønn og et sted å bo, men jeg er bevisstheten som vet om denne personen. Det er ikke personen som blir frigjort og kan tilføye en egen status til den åndelige CV'en i kraft av å hatt en spesiell opplevelse, men jeg blir fri fra den personen jeg tror jeg er. Opplevelser er snarere problemet fordi det skaper avhengighet. Frihet er å være fri fra opplevelser, ved at jeg forstår at jeg er den samme før og etter en opplevelse, og er upåvirket av opplevelser, slik havet er uendret av vannet fra elvene som renner ut i det.

Denne form for åndelighet krever kvalifikasjoner. De fleste har vært gjennom de lavere stadiene av åndelig søken og innsett at det gir ikke varige svar. Et brennende behov for frihet må til for å tilegne seg denne kunnskapen. Det er ikke nok med en teoretisk forståelse, men kunnskapen om hvem jeg er og min ikke-dualistiske natur må integreres så dypt at den er konstant og operativ i alle livssituasjoner.

Frigjøring fører til frihet fra det jeg liker og misliker, og frihet fra avhengighet til begjær og frykt. Bortsett fra det blir livet det samme. Det er kun den eksistensielle og forkrøplende følelsen av begrensning, ensomhet og mangel som forsvinner i en selvtillit og permanent tilfredshet av å være hel, full, komplett og uforanderlig i en stadig foranderlig verden. Det gir ingen spesiell status, kun tilfredshet og frihet. Den åndelige søken opphører.

Fra et ikke-dualistisk perspektiv gir det ingen mening å snakke om noe åndelig, i motsetning til noe materielt. Det er ingen motsetning mellom ånd og materie. Alt er bevissthet. Verdens myriader av fenomener er som bølger på havet. Det er ingen motsetning mellom bølgene og havet, det er alt sammen vann. Dualisme og ikke-dualisme eksisterer samtidig. Det er kun et spørsmål om perspektiv av identifisere seg med bølgene eller havet. Bølgene kommer og går og er ikke virkelige,

mens havet forblir uendret og er virkelig. Verden er en projeksjon i bevissthet, med en tilsynelatende verden av motsetninger og dualisme. Dette er livets illusjon eller Maya. Å bryte ut av denne illusjonen gjennom forståelse er frigjøring.

Noter:

Note 1

Språkrådet er enig med en omfattende og interessant begrunnelse. Også de fleste i en engasjert debatt på Facebook hvor spørsmålet ble reist om det er forskjell på å være åndelig eller spirituell.

Professor i religionsvitenskap Anne Kalvig var blant dem som engasjerte seg og svarte slik:

«Spirituell er jo avleia av latinsk spiritus på både engelsk og norsk. Norsk har faktisk større mangfold her, for me har åndeleg som høyrer saman med pust. Spirituell har også tradisjonelt blitt brukt om kristen praksis, det er ganske variert bruk og innholdstolkning av dei to orda.
- Men er det en forskjell mellom ordene, med ulike definisjoner av hver?
Nei, eg trur ikkje det. Meir kva kontekst og assosiasjonar dei gjev.»

Slik svarte Nina Normann Ferguson, redaktør i Bokklubben Energica:

«Interessant spørsmål. Selv bruker jeg konsekvent åndelig. For meg betyr spirituell morsom, vittig, åndfull; det samme sier Norsk synonymordbok. Jeg har truffet personer som sier de ikke får kontakt med ordet åndelig, kun med spirituell/spirituelt selv om de i sin praksis forholder seg til den åndelige verden (ikke den spirituelle verden - om det er noe slikt), og ikke har problemer med å uttrykke det. Jeg har undret meg mange ganger over denne dobbeltheten og tenker at ordet åndelig muligens oppleves som konfronterende? Det er et langt mer nakent ord enn spirituell (når sistnevnte brukes som popularisert synonym med åndelig), men det er og blir det norske ordet for engelsk spiritual. Jeg tenker derfor at den som kjenner fremmedfølelse eller motstand mot begrepet åndelig og må filtrere det gjennom anglisismen spirituell, har en åndelig jobb å gjøre på det personlige planet.»

Note 2:

En litt dypere esoterisk meningen bak New Age ble introdusert i rock-musicalen Hair i 1969 i denne setningen i sangen Aqarius:

*When the moon is in the Seventh House
And Jupiter aligns with Mars
Then peace will guide the planets
And love will steer the stars
This is the dawning of the age of Aquarius*

Bortsett fra at den astrologiske sjargongen er bare tull, er forestillingen om Vannmannens tidsalder astrologisk korrekt. Det er en 2000 års periode som vi angivelig er på vei inn i og hvor mer helhetstenkning, humanisme og opplysning vil prege alle områder av kulturen, vitenskap, teknologi, medisin og tro og livssyn. Innen det åndelige feltet er det en impuls av å se helhet i alle religioner og en felles essens i de fleste av dem.

Christian Paaske

Begynte med yoga i 1976 og har vært yoga og meditasjonslærer siden 1980. Startet Yogasenteret i Stavanger i 1985 og utga i 13 år yogabladet; Yoganytt. Han studerer tradisjonell vedanta med James Swartz. Han har utgitt boken; Kunnskapens YOGA, en introduksjon til Bhagavad Gita & vedanta.

www.christianpaaske.no